

plodnosti úbytek národa, nebot pokles natality je nutným zjevem vývoje kulturního a sociálních poměrů. Z historie máme také doklady, že plodnost nelze regulovat zákonodárstvím. Pro nás musí býti vedoucí zásadou nejen děti přivést na svět, nýbrž řádně je vyživit a vychovat. Třežbaže všech národů všeobecně přibývá, zejména následkem omezení úmrtnosti, zdokonalení zdravotních a lékařských opatření, zlepšení poměrů dělnictva, přece jsou stále vyslovovány obavy před vymíráním národů. Také na kulturnost národa nemá jeho početnost vlivu. Rozhoduje kvalita jednotlivců, nikoli pouze množství. Budoucnost národa vidí přednášející nikoliv ve vysoké natalitě, nýbrž v eugenice a ve výchově a těžiště populační politiky vidí ve sféře hospodářské a v upravení životních podmínek pro široké vrstvy lidové. Po přednášce rozvinula se debata, která také obírala se otázkou změny § 144 trestního zákona.

Dr. Jindřich.

Nový časopis pro civilní právo procesní počal právě vycházeti pod názvem »Judicium« v Hamburku. Časopis jest orgánem sdružení německých (říšskoněmeckých i rakouských) učitelů práva procesního a vytkl si za cíl pěstovati německou civilní vědu procesní, přispívati k právní unifikaci Německa s Rakouskem a zastupovati německou procesní vědu vůči cizině. V tomto směru se časopis prohlašuje za pokračovatele zaniklé »Rheinische Zeitschrift für Zivil- und Prozessrecht«. Co se týče procesního práva jiných států, chce se časopis omeziti pouze na registrované reformních plánů, jinak se jimi bude zabývati jen, pokud mají význam pro civilní proces německý. Dokonalá tato specialisace odborného časopisectví jest pro německou právní vědu příznačná, neméně zajímavý jest i její do značné míry politický program. Časopis bude vycházeti čtvrtletně redakci Kische (Mnichov), Lucase (Berlín), Mendelssohna-Bartholdy (Hamburg), Pagenstechra (Hamburg), Sauerländera (Mnichov), Sperla (Víděň) a Volkmar (Berlín) za 24 RM ročně.

—kg.

LITERATURA.

V. Černý: **Pozemková reforma v XVIII. století.** — Časopis pro dějiny venkova, roč. 1927—1928. (Též zvláštní otisk.) Přes všeobecný titul jest tato práce V. Č. v podstatě věnována jen studiu rakouské raabisace. Rozmnožuje již dosti značnou řadu pojednání o tomto zajímavém zjevu v hospodářských dějinách rakouských století XVIII. Autor již r. 1926 ohlásil publikaci této své práce a zdůraznil, že jest třeba, aby byl o raabisaci podán »obraz konečný, který by sestavil také zejména všechna statistická data o výsledcích raabisace«. (Viz Čas. pro děj. r. r. 1926, str. 71 a 205.) V přítomné práci nepodařilo se mu dostáti tomuto slibu, ale i tak jak jest jeho práce užitečnou. Je založena na studiu bohatého archivního materiálu ústředních úřadů ve Vídni, Praze a Brně a přináší nám z nich nové zajímavé zprávy o zákulisi raab., o organisaci r. »shora« o úřednicích při ní činných a otiskuje několik všeobecných přehledů o rozsahu a výsledcích raab. v zemích českých i některých zemích rakouských. — Chybou autorovou je, že svůj všeobecný názor na r. čerpá z referátů ústředních úřadů a stavevských sborů místo z jejích výsledků. Dostává se tak na kluzkou půdu intrik a do prostředí, v němž vždy pronikala snaha vykládat r. jako politikum a přehluciti její vážné snahy o povznesení zemědělství. Autor, který publikoval svou práci v agrárním časopise, snaží se nalézt v osudech r. mnohé mravní poučení pro případy naší popřevratové pozemkové reformy a již tím stává se pro něho r. také v prvé řadě politikem, jako jím v XVIII. stol. byla štavim, jen s tím rozdílem, že on je z druhého tábora. Zaujetí stanoviska však hned vymezuje obzor a z práce V. Č. je vidět, že politické hledisko nám celkového pohledu na r. neposkytne. Otázky: jak r. rozdělila příděly mezi jednotlivé vrstvy venkovského lidu, co se stalo s podruhy, jak r. organisovala hospodář-

ství na přidělech po odstranění výroby a distribuce vrchnostenské, jaký měla vliv na potřeby venkovanů zbavených robot — zůstávají v jeho práci nezodpověděny. — V podrobnostech jest třeba zmíniti se o zajímavé kapitole o Hoyerovi a o krátké, ale přece jenom zmínce o úvěrových operacích při zahajovacích pracích. (Roč. 27., str. 203 sl.) Pokud se týče poměru ideového Marie Terezie a Josefa II. k Raabovi, nepodává autor uspokojivé koncepce a staví neprávem ideově Raabovi blíže Josefa II. než Marii Terezii právě proto, že přeceňuje politickou stránku raabisace (l. c. str. 35 sl.). V poslední kapitole autor uznává, že se mu nepodařilo podati bezpečný (t. j. konečný) obraz o výsledcích r. a že taková práce by vyžadovala studia místních archivních materiálů. Nepovzbuzuje však, bohužel, ke studiu těchto, tvrdě, že většinou zanikly. Doufám, že tomu tak není, poněvadž se mi právě v místě, kde také se mi myslelo, že žádný raabisací materiál se neuchoval, podařilo tž naléztí přímo dokonale uchovaný. Autor sám tím, že se o místní studia nepokusil, se připravil o vhodnou příležitost shledati argumenty pro své, stále ještě daty nepodložené tvrzení, že i při provádění r. převládala její sociální tendence nad snahou po zvelebení zemědělské kultury (l. c. r. 1926, str. 71). — Pro budoucí práce o r. je ve studii V. Č. seskupení statistických tabulek. Jejich data jsou sice od úředníků neustranných, ale přece ukazují, kde se raabisovalo a kde je možno hledati další prameny. K objektivnímu zhodnocení r. jako zjevu hospodářsko-historického je nutně třeba monografií a není možno spojiti se osvětlením jejího zákulisi a administrativy. Dr. J. Procházka.

Adam Smith: Blahobyť národů. Vybrané kapitoly. Přeložil Ing. A. Patočka, překlad přehlédl a úvod napsal Dr. J. Macek. — »Otázky a názory«, Praha, Lichter 1928, str. XIX., 352, malá 8°, cena 33.—Kč. — Iniciativní knihovna Laichterových »Otázek a názorů« přináší v 57. svém svazku překlad klasického díla Smithova, jež označováno bývá za východisko moderní politické ekonomie. Překlad »Blahotytu národů« dotkl se znovu našeho starého problému, totiž otázky překladů cizí vědecké literatury vůbec. Jako národ malý, nacházející se mimo to v centru Evropy, na křižovatce řady kulturních národů, nemůžeme si dovolit soběstačné stanovisko vědecké literatury francouzské a anglické, částečně i německé, jež přihlíží k výsledkům cizí práce jen potud, pokud jsou přeloženy do domácího jazyka. Početnost a bohatství těchto národů umožňuje jim pořádati rozsáhlé kolekce cizí vědecké literatury v úplných překladech, takže vědecký dorost nepotřebuje ztráceti času překonáváním technických potíží jazykových a může přistoupiti hned in medias res vědecké práce. U malého národa stává se ovšem toto soběstačné stanovisko nemožným, nechce-li onen národ zapadnouti v konkurenci národů velkých. Jeho dorost nemůže býti ušetřen oné technické námahy spojené s ovládnutím cizí řeči, neboť tato otvírá mu zároveň kulturu příslušného národa s bohatou jeho literaturou vlastní i přeloženou. Ježto pak u malého národa okruh intereseů je podstatně menší, nelze počítati ani u knih opravdu stěžejních na odbyt nákladu, byť i rozvržený na řadu generací Kompromisnímu východiskem objevuje se za tohoto stavu řešení, které podává nikoliv překlad úplný, který by v případném kritickém vydání mohl sloužiti za podklad vědeckého studia spisu, nýbrž výťah ze spisu s cíli popularisačními a iniciativními. Je přirozeno, že takové řešení může velmi lechce ztroskotati, neboť je nedostatečným pro těch několik opravdových zájemců, kteří pravidelně je znají z originálu neb aspoň jiného světového překladu, a širší kruh inteligence při jednostrannosti neb omezenosti svého zájmu nechopí se dostatečně iniciativní výzvy nakladatelovy či překladatelovy. — Tyto myšlenky podávají se při posouzení Ashleyho výboru Smithova »Wealth of Nations«, jenž není ovšem sám o sobě dostatečným, aby vzbudil zájem o knihu více než 150 let starou, která i odborníkovi stává se cennou jen při důkladné znalosti současného stavu politické ekonomie a jejího potomního vývoje. Je jisto, že, šlo-li by překladateli pouze o myšlenkový obsah a jeho působivost na dnešní mentalitu národní, že úkol ten by podstatně lépe splnila leckterá

knihy národohospodářská, která metodou vědeckého výkladu je dnešku rozhodně bližší než osvícenská práce Smithova. Svoji úlohu může splnit taková práce jen tehdy, přiblížíme-li ji dnešnímu čtenáři s hlediska dnešní vědecké problematiky a nastíníme-li co nejobširněji dogmaticko-historické vztahy uvedeného díla. S tohoto hlediska pozorováno zdá se, že prof. Macek měl českému čtenáři přiblížit postavu a dílo Smithovo mnohem širě, než učinil na 19 stránkách svého úvodu, a to tím spíše, že tak zvaný literárně-dogmatický »Smithovský problém« je mu jako politickému ekonomu dobře znám. Nebylo by bývalo nikterak na škodu, kdyby v úvodu byl podal přehled o Smithovské otázce, tak jak prodiskutována byla u příležitosti stého výročí spisu a v době po té bezprostředně následující. Bylo by se doporučovalo podati českému čtenáři v tomto směru aspoň výsledky literatury mu jazykově nejbližší, totiž německé, která disponuje skvělými spisy pojednávajícími všestranně o smithovském problému a z níž jména jako: Held, Hasbach, Rössler, Zeys, Ounken, Skarsynski, Paszkowski, Leser podávají jen stručný výběr nejvýznamnějších »Smith-Forscher«. — Prof. Macek naznačil v úvodě vyzvednutím Smithova individualismu, liberalismu a jeho stanoviska pro svobodu mezinárodního obchodu ony myšlenky, o jejichž životnost a průkaznost mu jde za dnešní doby jak pro náš malý národ, tak i pro ostatní svět, a jimž u nás překlad knihy Smithovy má získati oporu v inteligenci, jež jednou o životnosti těchto otázek může rozhodovati. Historicky zajímavý je tu poukaz na K. Havlíčka jako znatele a propagátora myšlenek Smithových v počátcích našeho hospodářského obrození. Dosažení politické samostatnosti zavazuje tím více, aby nebylo přehlédnuto memento, jež podává se z liberalistických názorů Smithových. Prokáže-li přehled bytí i výboru z jeho klasické knihy tuto službu čsl. národnímu hospodářství, za dnešních poměrů tak nekriticky nakloněnému protekcionismu, bude její úkol splněn měrou vrchovanou. Recensent je ovšem přesvědčen, že ono svrchu zmíněné »zmodernisování« Smithovy knihy uvedením jejich problémů v souvislost s dnešním pojetím otázek národohospodářských, bylo by tento úkol klasické knize Smithově podstatně ulehčilo.

V. V.

Dr. Otto Peterka: Rechtsgeschichte der böhmischen Länder. II.: Geschichte des öffentlichen Rechtes und die Rechtsquellen von der hussitischen Zeit bis zum Theresianischen Zeitalter. — Reichenberg, 1928, Gebrüder Stiepel, str. 198 in — 8. — Profesor německé university Dr. O. Peterka v době poměrně krátké vydává druhý díl své učebnice českých právních dějin. Odvolává se na referát o prvním díle této práce (Všehrd V., str. 110.), mohu se omeziti na některé detailnější poznámky, protože jinak směrnice vytyčené autorem v prvním dílu zůstaly skoro vesměs zachovány. Pouze na rozdíl od prvního dílu uchýlil se od citování literatury v poznámkách pod čárou k citaci souhrnné an konci práce a to v abecedním pořádku podle autorů. Obávám se, že takovéto vyjmenování nebude valně prospěšno studentům, jimž kniha je především určena a že by se spíše bylo doporučovalo shrnout literaturu v obdobný pořad jako je rozdělena věcně látka v knize samotné, ať už by pak byla citována při každé kapitole, nebo na konci knihy. Celá kniha v druhém díle je rozvržena na tři oddíly: husitství, první století pod panstvím habsburským a bitva bělohorská spolu se svými následky. V těchto oddílech pak vnitřní konstrukce je pevně ustálena (charakteristika, království, stavovství, města, sedláci, církev, prameny) s nepatrnými úchytkami jako je samostatný paragraf o stavovské revoluci a pak o Obnovených zřízeních. Tato pevná stavba je neocenitelná pro přehled v knize a pro rychlou orientaci, jak právě toho vyžaduje vysokoškolská učebnice.

Z jednotlivých věcí sluší upozorniti na velmi pěkné charakteristiky celých období. Peterka ovšem nezapře nijak Němce, proto snad nelze mu vytýkati, že v otázce národnosti na př. v době husiské nestaví se plně na naše stanovisko, ale je potom objektivní a spravedlivý, že to nijak neškodí knize samotné. Podobně je tomu i v poměru k říši ně-

mecké a nejinak v otázce městského obyvatelstva (na př. str. 47). Za to Peterka je značně obšírný, k dobru svých výkladů prvních, ve vykreslení prostředí. Má patrně smutné zkušenosti, že nelze ze středních škol nic předpokládati z dějepisu. Tak vzpomínám jen líčení jeho o volbě Ferdinanda I., čímž si usnadňuje juristický výklad. Velmi zevrubně věnuje na př. pozornost i obsahu Obnoveného zřízení zemského. Již z uvedeného je, tuším, patrné, že se nám knihou Peterkovou dostává nového díla, samostatně pojatého myšlenkovitě a velmi propracovaného o českých dějinách právních. Okolnost, že je psáno značně objektivně a německy, může být našim právními dějinám i za hranicemi velmi prospěšná a můžeme proto s radostí očekávatí jeho dokončení. Ča.

Dr. Bohumil Sottner: Výklad k zákonu o 8hodinné době pracovní. Nákladem Ústředního svazu čsl. průmyslníků, v Praze 1928. 8°, stran 47, cena Kč 16.—. Autor nejprve pojednává o věcném a osobním rozsahu působnosti zákona shora zmíněného, o výměře doby pracovní, o výjimkách 8hodinné doby pracovní a o pojmu skutečné pracovní doby; dále se zmiňuje o pracovních přestávkách, o rozdělení doby pracovní, o noční práci, o práci přes čas a o platu za tuto práci. Ku konci připojen jest text zákona shora zmíněného i text vládních nařízení s ním úzce souvisejících, jakož i seznam prováděcích nařízení, vydaných pro obor železniční dopravy. Dr. Jindřich.

Dr. Ervín Hexner: Niekol'ko dát z dejín našich kartelov. — Bratislava, 1928, obchod. a priemysl. komora. Otláč z 'Hosp. rozhl'adov, str. 12 in — 8. — Je to sice malý příspěvek k hospodářským dějinám, než zajímavý právě tím, že sleduje, jak na našem území vyvíjela se myšlenka kartelů. Hexner uvádí několik příkladů jako na př. ze XVI. stol. z Jihlavy (sukno), též ze XVI. stol. k zmonopolisování českého obchodu cínem, podobně jako to učinili Thurzovci s mědí na Slovensku a konečně v XVII. stol. i pokud jde o prodej českého sklářského průmyslu. Třebas tedy jde tu jen o zvláštní případy, kdy by snad nějaká generalisace byla ukvapená, přece svou interesantností zasloužily by si práce autorovy i pozorností čtenářů, kteří nebudou zklamáni. Ča.

Dr. Lev Winter: Zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří ze dne 9. října 1924 č. 221 Sb. zák. a nař. ve znění zákona ze dne 8. listopadu 1928 č. 184 Sb. zák. a nař. Nákladem čas. »Svépomoc« v Praze, 1928, 8°, stran 207, cena není označena. — V úvodě své knihy obírá se autor přípravou novelisace sociálního pojištění, hlavními změnami, které novela přinesla, jakož i následky těchto změn. Ve výkladu zákona komentuje jen nová ustanovení, vykládá je, poukazuje na jejich nepřívznivé následky pro zaměstnance a všimá si souvislosti těchto nových ustanovení s ostatními ustanoveními zákona. Autor, jenž jest spolutvůrcem zákona o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří a odborníkem na slovo vzatým, vystupuje v knize této jako příslušník strany sociálně demokratické a jako obhájce názoru této strany na novelu zákona o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Soudíme, že více byla by prospěla kritika odborná, naprosto věcná, politicky nezabarvená, která mohla být obsahově stejná, aniž by používala někde příliš příkrých výrazů. Dr. Jindřich.

Statistická příručka Republiky Československé. (Stran 470 s diagramy, cena 45 Kč, Bursík a Kohout.) Státní úřad statistický vydal asi před měsícem právě uvedenou příručku, která shrnuje v jeden celek výsledky téměř veškeré statistické práce československé retrospektivním způsobem až k počátku roku 1928. Tím podává »Příručka« zároveň číselný obraz hospodářského, kulturního a veřejného života našeho státu, pokud může být statisticky zachycen, za dobu, zabírající téměř celé první desetiletí obnoveného státu československého; tím nabývá »Příručka« charakteru publikace jubilejní. Tato příručka jest třetí, kterou dosud Státní úřad statistický vydal.

Příručka jest rozdělena v tyto oddíly: I. Školství a osvěta. II. Zemědělství. III. Hornictví a hutnictví. IV. Průmysl a živnosti. V. Za-

hraniční obchod. VI. Ceny, indexy, životní míra a kursy. VII. Peněžnictví. VIII. Pojišťování. IX. Doprava. X. Soudnictví. XI. Správa. Volby. XII. Vojenství a bezpečnostní služba. XIII. Výměra území a popis obyvatelstva. XIV. Povolání obyvatelstva. XV. Pohyb obyvatelstva. XVI. Zdravotnictví a tělesná výchova. XVII. Sociální statistika. XVIII. Finance. XIX. Různá čísla národohospodářská. XX. Mezinárodní přehledy.

V těchto oborech přináší příručka v přehledné formě takové množství nejspolehlivějším způsobem zjištěných, velmi důležitých dat, že se tím stává nepostrádatelnou každému ať vědecky, ať ve funkcích veřejných činnému pracovníku. Jest ovšem v prvé řadě a z největší části věnována republice Československé; ale v oddílu Mezinárodní přehledy přináší množství důležitých dat hlavně hospodářských z celého světa. Co též zvyšuje praktickou cenu příručky, jest ta okolnost, že přináší řadu dat, jichž by jinak čtenář, třeba i v dotyčném oboru zběhlý, nemohl si opatřit buď vůbec anebo jen s velkými obtížemi. Dr. Režný.

Novinky právnícké literatury:

12. — KRONBERGER Dr. Frant., K reformě trestního řízení přípravného. Studie unifikací a reformní. — Praha. 1928. Knižovna Sbor. v. práv. Nová řada A. 16,50.

13. — NOVOTNÝ Jan M., Daňová únosnost výnosů a důchodů. — Praha. 1928. Ot. Sbor. věd. práv. 15,00.

14. — VÁŽNÝ Doc. Dr. Frant., O podstatě a o modifikacích komisionářské a speditérské smlouvy, se zvl. zřetelem k samovstupu komisionáře (speditéra). — Praha. 1928. Ot. Sbor. v. práv. 9,00.

15. — ZIMMERMANN M. A., Rýnský pakt. Historicko-právní nástin. — Praha. 1928. Knih. Zahran. politiky. 10,00.

16. — VENCÁLEK J., Finanční universaum. Díl VIII. Daň z minerálních olejů, z uhlí, z vodní síly, ze zapaľovadel. — Praha. 1927. 14,00.

17. — VENCÁLEK J., Finanční universaum. Doplněk řada II. (Dle stavu ke dni 31. prosince 1926.) — Praha. 1927. 16,00.

18. — WEIZSAECKER Dr. Wilhelm, Sächsisches Bergrecht in Böhmen. — Reichenberg, 1929, Stiepel. Forschungen z. Sudetendeut. Heimatkunde 5.

19. — HEYROVSKÝ Dr. Leopold, Dějiny a systém soukromého práva římského. 7. vyd. upravili Dr. Otakar Sommer a Dr. Jan Vážný. — Brat., 1929, díl I. Knižovna právnícké fak. 25. 90,00.

20. — BUŠEK Dr. Vratislav, Učebnice dějin práva církevního. — Bratislava. 1929. Knih. práv. fak. 23. 40,00.

21. — NEUMAN Dr. Alois, Pojištění nemocenské, invalidní a starobní. Soubor platných zákonů. — Praha. 1929. 20,00.

22. — PEKAŘ Jos., Smysl českých dějin. O nový názor na české dějiny. — Praha, 1929. Historický klub. 10,00.

23. — UZEL Vincenc, Daň důchodová a všeobecná daň výdělková. — Praha. 1929. Bursík & Kohout. 20,00.

24. — BOROWSKI Dr. Stanislav, Dawne prawo czeskie. (Spostrzenia nad piśmiennictwem). — Warszawa, 1929. Kolo prawn. studēt. uniw. warszaw.

25. — HEXNER Dr. Ervín, Základy kartelového práva. — Bratislava. 1929. 52,00.

26. — NOVOTNÝ Dr. Jan M. a HANUŠ Dr. Ot., Daňová příručka. — Praha. 4. vyd. 1929. 25,00.

27. — PAMĚTI Dra Aloise Rašina. Z otcových zápisků vydal Dr. L. Rašín. — Praha. 2. vyd. 1929. 21,00.

28. — PEŠKA Dr. Zdeněk, Přímé zákonodárství. K novějšímu ústavnímu vývoji Spojených států amerických. — Bratislava. 1929. Knih. práv. fak. 22. 60,00.

Ca.